



RZECZPOSPOLITA POLSKA
PROKURATOR GENERALNY

Warszawa, dnia 29 września 2014 r.

PG VIII TK 39/14

SK 14/14

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KANCELARIA	
wpi. dnia	01. 10. 2014
L.dz.	L. zał.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku ze skargą konstytucyjną G sp. z o.o., kwestionującą zgodność:

- 1) art. 636 § 3 w zw. z art. 636 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm.; dalej: k.p.k.) z art. 45 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 2) art. 632 pkt 1 w zw. z art. 640 k.p.k. z art. 45 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej
- „w zakresie, w jakim regulacje te prowadzą do obciążenia pokrzywdzonego (oskarżyciela prywatnego) kosztami postępowania oraz do niedopuszczalności zwrotu na jego rzecz należności z tytułu udziału w tym postępowaniu adwokata lub radcy prawnego, ustanowionego w charakterze pełnomocnika, w przypadku uniewinnienia oskarżonego na podstawie art. 414 § 1 k.p.k. z uwagi na zaistniałą w toku postępowania zmianę normatywną, skutkującą stwierdzeniem

okoliczności wyłączających ściganie, wymienionych w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k., zwłaszcza w postaci braku podstaw prawnych oskarżenia”

- na podstawie art. 33 w zw. z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 roku o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.; dalej: ustawa o Trybunale Konstytucyjnym) -

przedstawiam następujące stanowisko:

postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, wobec niedopuszczalności wyrokowania.

UZASADNIENIE

W powołanej skardze konstytucyjnej G sp. z o.o. (dalej: Skarżąca) zarzuciła niezgodność art. 636 § 3 w zw. z art. 636 § 1 k.p.k., art. 632 pkt 1 w zw. z art. 640 k.p.k. i art. 13 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz. U. z 1983 r. Nr 49, poz. 223, ze zm.; dalej: ustawa o opłatach) z art. 45 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1 i ust. 2 w zw. z art. 2 Konstytucji RP.

Skarżąca ponadto zarzuciła, że art. 3 w zw. z art. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 133, poz. 767; dalej: ustawa zmieniająca z 2011 r.) jest niezgodny z art. 45 ust. 1, art. 64 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 77 ust. 2 w zw. z art. 2 Konstytucji RP.

Trybunał Konstytucyjny, po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej, postanowieniem z dnia 2 października 2013 r. (sygn. akt Ts 181/12), umorzył postępowanie w zakresie zbadania zgodności art. 13 ust. 1 i ust. 2 ustawy o opłatach z art. 45 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1 i ust. 2 w

zw. z art. 2 Konstytucji RP (wobec cofnięcia skargi konstytucyjnej w tym zakresie przez pełnomocnika Skarżącej) oraz odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej w zakresie zbadania zgodności art. 3 w zw. z art. 1 ustawy zmieniającej z 2011 r. z art. 45 ust. 1, art. 64 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 77 ust. 2 w zw. z art. 2 Konstytucji RP. Na powyższe postanowienie, w zakresie dotyczącym odmowy nadania skardze dalszego biegu, Skarżąca złożyła zażalenie, które - po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 2 kwietnia 2014 r. - nie zostało przez Trybunał Konstytucyjny uwzględnione.

Wobec takiego rozstrzygnięcia, rozpoznaniu podlega skarga wyłącznie w odniesieniu do art. 636 § 3 w zw. z art. 636 § 1 k.p.k. oraz art. 632 pkt 1 w zw. z art. 640 k.p.k.

Skarga wniesiona została w związku z następującym stanem faktycznym i prawnym. Skarżąca - jako oskarżyciel subsydiarny - wniosła akt oskarżenia przeciwko osobie pełniącej funkcję wiceprezesa zarządu spółki, zarzucając jej popełnienie czynów z art. 585 § 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. - Kodeks spółek handlowych (Dz. U. Nr 94, poz. 1037; dalej: k.s.h.). Wyrokiem z dnia maja 2010 r. (sygn. akt) Sąd Rejonowy w B Wydział Karny uniewinnił oskarżoną od zarzucanych jej czynów.

Po rozpoznaniu apelacji, wniesionej przez oskarżyciela subsydiarnego, Sąd Okręgowy w L Wydział Karny Odwoławczy, wyrokiem z dnia października 2010 r. (sygn. akt), na podstawie art. 439 § 1 pkt 9 w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. uchylił zaskarżony wyrok i umorzył postępowanie w sprawie. Sąd odwoławczy uznał, że orzeczenie sądu I instancji obarczone jest uchybieniem skutkującym jego uchyleniem niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia, a mianowicie brakiem skargi uprawnionego oskarżyciela, otwierającej drogę do prowadzenia postępowania przed sądem. Zdaniem sądu odwoławczego, nie został wyczerpany pełny tryb postępowania, od którego uzależnione jest wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia, gdyż pokrzywdzona

według Skarżącej - formułowanie zarzutów kasacyjnych odnoszących się do merytorycznego rozstrzygnięcia sądu, gdyż, przy braku podstawy ścigania, podnoszone uchybienia nie miałyby wpływu na wynik sprawy. Skarżąca wniosła jednak kasację, w której domagała się rozstrzygnięcia w zakresie kosztów postępowania. Zarządzeniem z dnia czerwca 2012 r. (sygn. akt

), odmówiono przyjęcia kasacji do rozpoznania, stwierdzając, że nie dotyczy ona bezpośrednio oskarżonej, ale interesów oskarżyciela subsydiarnego. Tym samym nie sposób jej uznać za kasację na niekorzyść oskarżonej. Na zarządzenie w tym przedmiocie Skarżąca złożyła zażalenie, które nie zostało jeszcze rozpoznane.

Skarga konstytucyjna została wniesiona z zachowaniem 3 - miesięcznego terminu od doręczenia Skarżącej prawomocnego wyroku.

W przekonaniu Skarżącej, niekonstytucyjność zaskarżonych art. 636 § 3 w zw. z art. 636 § 1 k.p.k. oraz art. 632 pkt 1 w zw. z art. 640 k.p.k. polega na tym, że przepisy te naruszają prawo do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji), prawo do własności (art. 64 ust. 1 Konstytucji), prawo do równej ochrony własności (art. 64 ust. 2 Konstytucji) oraz są sprzeczne z zasadami demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) - „w zakresie, w jakim prowadzą do obciążenia pokrzywdzonego (oskarżyciela prywatnego) kosztami postępowania oraz do niedopuszczalności zwrotu na jego rzecz należności z tytułu ustanowionego w tym postępowaniu adwokata lub radcy prawnego, ustanowionego w charakterze pełnomocnika, w przypadku uniewinnienia oskarżonego na podstawie art. 414 § 1 k.p.k. z uwagi na zaistniałą w toku postępowania zmianę normatywną, skutkującą stwierdzeniem okoliczności wyłączających ściganie, wymienionych w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k., zwłaszcza w postaci braku podstaw prawnych oskarżenia”.

Punktem wyjścia dla rozważań na temat stanu prawnego związanego ze złożoną skargą konstytucyjną jest treść art. 414 § 1 k.p.k., zgodnie z którą sąd, w razie stwierdzenia po rozpoczęciu przewodu sądowego okoliczności

wyłączającej ściganie lub danych przemawiających za warunkowym umorzeniem postępowania, wyrokiem umarza postępowanie albo umarza je warunkowo. Jednakże w razie stwierdzenia okoliczności wymienionych w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. (w tym m.in. stwierdzenia, że czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego) sąd wydaje wyrok uniewinniający, chyba że sprawca w chwili czynu był niepoczytalny. W przypadku uchylenia przez ustawodawcę przepisu opisującego konkretny typ przestępstwa dochodzi do sytuacji, kiedy zachowanie będące przedmiotem postępowania karnego traci znamiona czynu zabronionego i tym samym skutkuje koniecznością wydania przez sąd wyroku uniewinniającego. Z kolei wydanie wyroku uniewinniającego prowadzi do obciążenia kosztami postępowania pokrzywdzonego. Zgodnie bowiem z art. 632 pkt 1 k.p.k., w razie uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania koszty procesu ponosi w sprawach z oskarżenia prywatnego oskarżyciel prywatny. Przepis ten ma zastosowanie także w sprawach z oskarżenia publicznego, w których akt oskarżenia wniósł oskarżyciel posiłkowy (art. 640 k.p.k.). Natomiast zakwestionowany przez Skarżącą art. 636 § 1 k.p.k., który miał zastosowanie w postępowaniu odwoławczym (na skutek odesłania do jego treści przez § 3 tegoż artykułu), stanowi, że „[w] sprawach z oskarżenia publicznego, w razie nieuwzględnienia środka odwoławczego, wniesionego wyłącznie przez oskarżonego lub oskarżyciela posiłkowego, koszty procesu za postępowanie odwoławcze ponosi na ogólnych zasadach ten, kto wniósł środek odwoławczy, a jeżeli środek ten pochodzi wyłącznie od oskarżyciela publicznego - koszty procesu za postępowanie odwoławcze ponosi Skarb Państwa.” Zgodnie z treścią art. 636 § 3 k.p.k., zacytowany powyżej przepis § 1 stosuje się odpowiednio w sprawach z oskarżenia prywatnego.

Zdaniem Skarżącej, nie można akceptować stanu prawnego, na mocy którego działania ustawodawcy - zamiast ustaleń faktycznych sądu - prowadzą do uniewinnienia oskarżonej i w konsekwencji do niesłusznego obciążenia

kosztami postępowania oskarżyciela subsydiarnego, który nie jest w stanie przewidzieć zmian ustawowych.

Jednym z warunków rozpatrzenia skargi konstytucyjnej jest jej ścisły związek z konkretnym orzeczeniem sądu albo jednostkową decyzją organu administracji publicznej. Przedmiotem takiej skargi jest akt normatywny, na którym odpowiedni organ oparł swoje rozstrzygnięcie. Innymi słowy, skarga konstytucyjna pozwala dochodzić ochrony konstytucyjnych praw i wolności każdemu, jeżeli zostały one naruszone przez zastosowanie w jego indywidualnej sprawie aktu normatywnego (przepisu) niezgodnego z Konstytucją, a naruszenie ma źródło w treści normatywnej zakwestionowanej regulacji.

W danym przypadku ten warunek nie został spełniony, gdyż zarówno wyrok sądu I instancji, uniewinniający oskarżoną, jak i wyrok sądu odwoławczego, utrzymujący w mocy wyrok sądu I instancji, zapadł w oparciu o analizę materiału dowodowego i poczynione ustalenia faktyczne. Sąd I instancji orzekał w warunkach, kiedy jeszcze obowiązywał przepis art. 585 k.s.h., a więc depenalizacja opisanego w nim czynu nie miała wpływu na wydanie wyroku uniewinniającego. Z kolei sąd odwoławczy, utrzymując w mocy wyrok sądu I instancji i uznając apelację za oczywiście bezzasadną, nie dopatrywał się błędu w ustaleniach faktycznych, które legły u podstaw wydania wyroku uniewinniającego. Wskazał wprawdzie dodatkowo na depenalizację czynu opisanego w art. 585 k.s.h., która nastąpiła na mocy art. 3 ustawy zmieniającej z 2011 roku, ale z treści uzasadnienia wynika, że utrzymanie w mocy wyroku uniewinniającego było niezależne od zmiany normatywnej, skutkującej depenalizacją czynu opisanego uprzednio w art. 585 k.s.h.

W myśl art. 79 Konstytucji, przedmiotem skargi konstytucyjnej może być wyłącznie akt normatywny (przepis), który stanowił podstawę ostatecznego rozstrzygnięcia o konstytucyjnych wolnościach, prawach lub obowiązkach skarżącego. Skarżący nie może natomiast w drodze skargi kwestionować konstytucyjności aktów normatywnych niestanowiących podstawy

indywidualnego rozstrzygnięcia w jego sprawie. Pogląd na temat podstawy rozstrzygnięcia ugruntowany jest zarówno w orzecznictwie (vide - wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 24 października 2007 r., sygn. akt SK 7/06, OTK ZU nr 9/A/2007, poz. 108 oraz z 14 października 2008 r., sygn. akt SK 6/07, OTK ZU nr 8/A/2008, poz. 137), jak i w doktrynie prawa (Bogusław Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Komentarz*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2012, s. 468 – 469; Piotr Winczorek, *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku*, Liber, Warszawa 2008, s. 185 - 187).

Akt (przepis) będący przedmiotem skargi konstytucyjnej jest uznawany przez Trybunał Konstytucyjny za podstawę rozstrzygnięcia, gdy rozstrzygnięcie byłoby inne lub mogłoby być inne, jeżeli nie obowiązywałaby norma zakwestionowana w skardze. Z przedstawionych powyżej okoliczności wynika, że zakwestionowane przepisy nie miały wpływu na rozstrzygnięcia sądów w sprawie dotyczącej Skarżącej.

Tym samym, stwierdzić należy, że w zaistniałych warunkach badanie konstytucyjności zakwestionowanych norm przybrałoby charakter kontroli abstrakcyjnej, co jest niedopuszczalne w przypadku badania skargi konstytucyjnej.

Z powyższych względów przedstawiam stanowisko, jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego
Robert Bernard
Zastępca Prokuratora Generalnego